УДК 35.074

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-3\(9\)-118-135](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-3(9)-118-135)

Мосора Лариса Степанівна кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, вул. Карпатська, 15, м. Івано-Франківськ, 76010, e-mail: Larysamosora85@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-4341-1937>

Буртик Вікторія Іванівна студентка Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, вул. Карпатська, 15, м. Івано-Франківськ, 76010, e-mail: vikusaburtyk@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-8584-9817>

Книгиницький Володимир Володимирович студент Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, вул. Карпатська, 15, м. Івано-Франківськ, 76010, e-mail: v.knyhynytskyi@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-8264-2095>

Коцеловська Надія Богданівна студентка Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, вул. Карпатська, 15, м. Івано-Франківськ, 76010, e-mail: nadkotselovska@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-4483-8150>

СОЦІОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОБІЗНАНОСТІ МОЛОДІ ЩОДО ЇЇ РОЛІ В УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСАХ ГРОМАД

Анотація. У статті представлено результати соціологічного дослідження, яке було проведено серед молоді (14-35 р.) у період з 28 січня 2021 р. по 14 лютого 2021 р. Вказано основну мету такого соціологічного опитування, що полягає у дослідженні розуміння молоді їх ролі в управлінських процесах громад. При цьому враховано те, що на сьогодні в Україні сформовано нові об'єднані територіальні громади в Україні. Першочергово у статті розкрито процес формування анкети, розроблення питань і визначення вікової категорії респондентів, що мали можливість взяти участь в такому опитуванні. Зазначено, якими саме шляхами відбувалась розсилка посилення на анкету, а саме: через соціальні мережі, групи у Viber та Telegram, електронну пошту, а також завдяки співпраці із професорсько-викладацьким складом різних вищих навчальних закладів України (Донецького державного університету управління,

Західноукраїнського національного університету; Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України; Національного університету «Острозька академія»; Сумського державного університету; Херсонського державного аграрно-економічного університету; Чернівецького торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету). Вказано, які питання були в анкеті та на які робився максимальний акцент. Здійснено аналіз відповідей на кожне питання, що було представлено в анкеті. Водночас проведено співставлення відповідей на окремі питання, які були між собою пов'язані. На основі здійсненого аналізу сформовано відповідні висновки, до яких ми прийшли у результаті проведеного анкетування. Зокрема про те, що у нас є розумна та активна молодь, яка проявляє ініціативу, однак необізнаність у сфері управління чи недостатня кількість інформації про роботу органів місцевого самоврядування породжує нерозуміння молоді можливості їхнього впливу на рішення у своїх територіальних громадах.

Ключові слова: молодь, територіальна громада, місцеве самоврядування, соціально-економічний розвиток, опитування, управлінський процес.

Mosora Larysa Stepanivna PhD of public administration, Associate Professor, Department of Public Administration and Management, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Karpatska St., 15, Ivano-Frankivsk, Ukraine, 76010, e-mail: Larysamosora85@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-4341-1937>

Burtyk Victoria Ivanivna student of Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Karpatska St., 15, Ivano-Frankivsk, Ukraine, 76010, e-mail: vikusaburtyk@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-8584-9817>

Knyhynytsky Volodymyr Volodymyrovych student of Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Karpatska St., 15, Ivano-Frankivsk, Ukraine, 76010, e-mail: v.knyhynytskyi@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-8264-2095>

Kotselovska Nadiya Bohdanivna student of Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Karpatska St., 15, Ivano-Frankivsk, Ukraine, 76010, e-mail: nadkotselovska@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-4483-8150>

SOCIOLOGICAL STUDY OF YOUNG PEOPLE'S AWARENESS OF THEIR ROLE IN COMMUNITY MANAGEMENT PROCESSES

Abstract. The article deals with the results of a sociological study that was

conducted among young people (Age: 14-35) in the period from January 28, 2021 to February 14, 2021. The main purpose of such a sociological survey is to study the understanding of young people of their role in the management processes of communities. At the same time, it is taken into account that new amalgamated territorial communities in Ukraine have been formed in Ukraine today. First of all, the article reveals the process of forming a questionnaire, developing questions, and determining the age category of respondents who had the opportunity to participate in such a survey. It is indicated in what ways the link to the questionnaire was sent, namely: via social networks, groups in Viber and Telegram, e-mail, as well as through cooperation with the teaching staff of various higher education institutions of Ukraine (the Donetsk State University of Management, Western Ukrainian National University); Lviv Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine; Ostroh Academy National University; Sumy State University; Kherson State Agrarian and Economic University; Chernivtsi Trade and Economic Institute of Kyiv National Trade and Economic University). It is indicated which questions were in the questionnaire and which were the most emphasized. An analysis of the answers to each question presented in the questionnaire was performed. At the same time, the answers to some related questions were compared. Based on the analysis carried out, the relevant conclusions were formed, which we came to as a result of the survey. In particular, that we have smart and active young people who take the initiative, but lack of awareness in the field of governance or insufficient information about the work of local governments creates a lack of understanding of young people's ability to influence decisions in their amalgamated territorial communities.

Keywords: youth, amalgamated territorial community, local government, socio-economic development, polls, management process.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Молодь – це той двигун, від якого, значною мірою, залежить робота цілого механізму. Вона може бути активною, брати участь в управлінських та соціально-економічних процесах; планувати, розробляти та реалізовувати цікаві ідеї, які сприятимуть розвитку як окремих громад, так і держави в цілому. Але, на жаль, може бути пасивною, що часто негативно позначається на місцевому самоврядуванні.

Як відомо, 2014 р. розпочалась адміністративна реформа влади в Україні, з реалізацією процесу децентралізації, а саме з передачею повноважень в органи місцевого самоврядування, для того щоб ці органи швидше та ефективніше вирішували проблеми на місцях. Завдяки такій реформі сформовано об'єднані територіальні громади, а органи місцевого самоврядування отримали ще більше можливостей для залучення молоді до управлінських процесів, що відбуваються в громаді. Однак, можемо зазначити, що частина молоді є досить пасивною і не

готова брати участь у забезпеченні розвитку своєї громади. Саме тому, актуальність такого дослідження полягає в тому, щоб дослідити наскільки реально молодь розуміє та є зацікавленою в тих процесах, які реалізуються як на рівні держави, так і громади зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Соціологічні дослідження такого характеру проводяться різними об'єднаними територіальними громадами, але тільки серед молоді, яка у них проживає і тільки з окремих питань. Результати опитування досить легко знайти в інтернеті. Незважаючи на те, що соціологічне дослідження серед молоді з питань її залученості до управлінських процесів в громадах є надзвичайно важливим і потрібним для врахування відповідних інтересів, вважаємо, що даному питанню не достатньо приділено уваги, особливо на науковому рівні. Висновок ми можемо робити, виходячи із аналізу нашого анкетування. Як показують результати опитування, значна частина молоді вперше заповнювала такого плану анкету, оскільки в громадах ніколи не цікавились їх думкою, не організовували опитування, або навіть якщо опитування проводились, то часто носили більш декларативний характер.

Мета статті - визначення рівня зацікавленості та обізнаності молоді у процесах пов'язаних з розвитком громад.

Виклад основного матеріалу. Для проведення соціологічного дослідження нами було роблено анкету у Google формі. Впродовж декількох днів формувалися запитання для внесення в опитувальник. З даного переліку питань було обрано тільки ті, які б з максимальною точністю дали можливість досягнути мети дослідження. В остаточному варіанті анкета містила 20 запитань щодо розуміння молоддю: процесів, які відбуваються у їх громадах; проблем, що виникають у різних громадах; а також реальних напрямів та можливих перспектив розвитку громад. Анкета була побудована таким чином, що відповіді на 19 запитань були запропоновані для вибору, для точності визначення поставлених цілей і тільки одне питання потребувало відкритої відповіді учасника опитування. Це було зроблено для того, щоб отримати пропозиції та рекомендації від респондентів щодо подальшого їх бачення розвитку громад. Анкета заповнювалася кожною молоддю особою особисто в електронному вигляді, оскільки було внесено в анкету обмеження щодо кількості заповнених анкет із одного облікового запису до однієї анкети, тобто створено умови для забезпечення достовірності та анонімності.

Анкетування проводилося у період з 28.01.2021 р. по 14.02.2021 р. Опитування було організовано шляхом поширення посилання на створену анкету знайомим, друзям, колегам, громадським організаціям та іншим спільнотам, учасниками яких є молодь у віці від 14 до 35 років. Посилання на анкету також розповсюджували за допомогою соціальних мереж, груп у Telegram та Viber,

електронної пошти.

Підкреслимо, що завдяки професорсько-викладацькому складу вищих учбових закладів України (Донецького державного університету управління, Західноукраїнського національного університету; Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України; Національного університету «Острозька академія»; Сумського державного університету; Херсонського державного аграрно-економічного університету; Чернівецького торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету), Іллінецькій ОТГ Вінницької області й Покровській ОТГ Дніпропетровської області, а також депутату Луцької міської ради до опитування залучена молодь з різних куточків України.

В опитуванні взяла участь молодь у віці: 14-17 р. – 40 осіб (12,2%); 18-24 р. – 211 осіб (64,3%); 25-35 р. – 77 осіб (23,5%), загалом 328 осіб. Розподіл за такими віковими групами відбувався з урахуванням норм Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» [1] (1993 р.) та Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми «молодь України» на 2016-2020 рр.» [2] (2015 р.): 14-17 р. – неповнолітня молодь, 18-24 р. – молодь, 25-35 р. – зріла молодь (рис. 1). Таким чином, основна частина молоді, яка взяла участь в опитуванні – це молодь 18-24 років, яка формується, визначається зі своєю подальшою професією, досліджують світ у різних аспектах.

Рис. 1. Чисельність респондентів за віком та статтю

Як видно з рис. 1, кількість опитаної молоді жіночої статі загалом переважає на 32 особи і становить 180 осіб (54,9% від загальної чисельності респондентів), відповідно чоловічої статі – 148 осіб або 45,1% від загальної чисельності респондентів.

Важливий акцент ми робили на тому, щоб залучити якомога більше молоді з різних куточків України. Саме тому, за період анкетування участь у ньому взяли 328 осіб з 24 областей України, що дає нам змогу максимально точно оцінити ситуацію про зацікавленість молоді в громадському житті своєї громади. 12 червня 2020 р. Кабінет Міністрів України ухвалив 24 розпорядження щодо визначення адміністративних центрів та затвердження територій громад областей, в країні створено 1469 територіальних громад (в т.ч. 31 територіальна громада на непідконтрольній території в межах Донецької та Луганської областей). Тому, лише у 1438 з них 25 жовтня 2020 року пройшли перші вибори місцевих голів. Враховуючи це, ми анкети респондентів розділили за областями та сформованими ОТГ.

Найбільша чисельність респондентів із Західного регіону України – 183 особи або 55,8% (Волинська область – 4 особи; Закарпатська область – 2 особи; Івано-Франківська область – 150 осіб; Львівська область – 8 осіб; Рівненська область – 3 особи; Тернопільська область – 10 осіб; Хмельницька область – 1 особа; Чернівецька область – 5 осіб); із Півночі України – 67 осіб або 20,4% (Житомирська область – 1 особа; Київська область – 3 особи; Сумська область – 61 особа; Чернігівська область – 2 особи); із Півдня України – 39 осіб або 11,9% (Дніпропетровська область – 8 осіб; Запорізька область – 1 особа; Миколаївська область – 1 особа; Одеська область – 1 особа; Херсонська область – 28 осіб); із Східної України 30 осіб або 9,2% (Донецька область – 26 осіб; Луганська область – 2 осіб; Харківська – 2 осіб); із Центральної України – 9 осіб або 2,7% (Вінницька область – 1 особа; Кіровоградська область – 1 особа; Полтавська область – 4 особи; Черкаська область – 3 особи). Як видно за результатами аналізу найбільше респондентів із Донецької, Івано-Франківської, Сумської, Тернопільської, Херсонської областей. Водночас, найменше по 1 особі із Вінницької, Житомирської, Запорізької, Кіровоградської, Миколаївської, Одеської та Хмельницької областей, тобто із 7 областей України. На рис. 2 відображено перелік ОТГ, від яких участь в опитуванні взяла найбільша кількість респондентів.

Якщо враховувати ОТГ, то зазначимо, що респонденти проживають в 95 ОТГ плюс м. Київ, що становить 6,6% від загальної кількості ОТГ України в яких відбулись місцеві вибори. Враховано, що за типом громади поділяються на сільські, селищні та міські ОТГ. Розподіл ОТГ за типом представлено в табл. 1.

Рис. 2. Перелік ОТГ від яких участь в опитуванні взяла найбільша кількість респондентів

Таблиця 1

Розподіл громад, з яких молодь взяла участь в опитуванні (за типом)

Тип громади Регіон України	Міська ОТГ		Селищна ОТГ		Сільська ОТГ	
	Кількість ОТГ	Кількість респондентів	Кількість ОТГ	Кількість респондентів	Кількість ОТГ	Кількість респондентів
Захід	25	152	13	19	12	12
Схід	4	27	2	3	0	0
Північ	11	60	2	2	4	4
Південь	2	17	8	17	4	5
Центр	5	6	1	1	2	2
Разом	47	263	26	42	22	23

Дана таблиця відображає розподіл учасників опитування по ОТГ залежно від типу громад, в яких вони проживають. При цьому не враховано одну особу з міста Київ, оскільки за законодавством столиця не повинно утворювати ОТГ. Як ми бачимо, більшість наших респондентів проживають в міських ОТГ. Серед 95 ОТГ в яких проживають респонденти, 47 (49,5%) – міські ОТГ, 26 (27,3%) – селищні ОТГ та 22 (23,2%) – сільські ОТГ. У розрізі регіонів України кількість ОТГ така: Західна Україна – 50 ОТГ (52,7%); Східна Україна – 6 ОТГ (6,3%), Північна

Україна – 17 ОТГ (17,8%), Південна Україна – 14 ОТГ (14,7%), Центральна Україна – 8 ОТГ (8,5%).

Підкреслимо також, що значна частина молоді вперше бере участь в такому опитуванні, окремі особи хотіли б взяти участь в такому опитуванні, але в їх громадах таке анкетування не проводиться (рис. 3).

Рис. 3. Діаграма розподілу респондентів щодо відповіді на питання «Чи берете Ви участь в опитуваннях, які проводяться для визначення громадської думки у Вашій громаді (якщо такі опитування проводяться)?»

Як ми бачимо ситуація з участю людей в опитуваннях не є така втішна, як би нам хотілось, адже в таких опитування беруть участь менше половини наших респондентів 149 осіб (45,4%). Також практично четверта частина опитаних нами людей взяла перший раз участь в такого роду опитуванні. Причиною даних невтішних результатів може стати те, що в громадах не цікавляться думкою місцевих жителів щодо шляхів розвитку громад, як наслідок, значна частина молоді стає не активною і не знає, яким чином може впливати на ухвалення рішень щодо розвитку ОТГ. Підтвердженням цього є те, що 61 особа (18,6%) стверджує, що ОМС не проявляють активності у залученні молоді до розвитку громади і цим самим показують свою бездіяльність. 42 особи (12,8%) відповіли, що взагалі не беруть участь в опитуваннях навіть якщо вони і проводяться в громаді. Одними із перших питань в анкеті були: «Чи є у Вашій громаді молодіжна громадська організація?» та «Чи брали Ви участь в заходах, організованих для молоді у Вашій громаді (в іншій громаді)?» (рис. 4, 5).

Рис. 4. Діаграма розподілу респондентів щодо відповіді на питання «Чи є у Вашій громаді молодіжна громадська організація?»

Проаналізувавши анкети, ми виявили, що 40 осіб (12,2%) зазначили те, що в їх громадах немає молодіжних громадських організацій (5 осіб – 14-17 р., 27 осіб – 18-24 р., 8 осіб – 25-25 р.); 106 осіб (32,3%) вказали, що не знають про наявність таких організацій у їх громадах (10 осіб – 14-17 р., 76 осіб – 18-24 р., 20 осіб – 25-35 р.). За цими результатами фактично третина молоді не знає, чи є молодіжні громадські організації в їх громадах. Це дає нам підстави зробити висновки, що загалом більшість молоді орієнтується в ситуації щодо наявності молодіжних громадських організацій в їх громадах, однак є значна частина тих, хто цим питанням не цікавиться.

Рис. 5. Діаграма розподілу респондентів щодо відповіді на питання «Чи брали Ви участь у заходах, організованих для молоді у Вашій громаді (в іншій громаді)?»

З рис. 5 випливає, що практично рівна кількість осіб брала та не брала участь в заходах, організованих для молоді, відповідно 139 осіб (42,4%) та 147 осіб (44,8%). Серед тих, хто ніколи не брав участь це молодь: 14-17 р. – 12 осіб (8,2%), 18-24 р. – 96 осіб (65,3%), 25-35 р. – 39 осіб (26,5%). Значну частку серед тих хто ніколи не брав участь в заходах організованих для молоді становлять особи віком 18-24 р. (65,3% від 147 осіб), тобто фактично активна молоді, що по віку мала б навчатись у вищих навчальних закладах і бути найбільш активною. На жаль, крім тих хто ніколи не брав участь є ще 30 осіб, яких не цікавлять такі заходи (4 особи – 14-17 р., 22 особи – 18-24 р., 4 особи – 25-35 р.). Знову ж таки, молоді 18-24 р. з такою відповіддю є більшість. Водночас, 12 осіб (3,7%) відповіло, що самі є організаторами таких заходів для молоді у своїх громадах.

Наступними питаннями в анкеті були: «Чи знаєте Ви, яким чином молодь може впливати на прийняття рішень, що стосуються розвитку громади?» (рис. 6) та «Чи Ви є/були активним громадським діячем у школі/університеті/інш. нав. закладі?».

Рис. 6. Діаграма розподілу респондентів щодо відповіді на питання «Чи знаєте Ви, яким чином молодь може впливати на прийняття рішень, що стосуються розвитку громади?»

На питання: «Чи Ви є/були активним громадським діячем у школі/університеті/інш. нав. закладі?» розподіл респондентів такий: «Так» відповіло 210 осіб (64,0%), «Ні» відповіло 118 осіб (36,0%). Порівнюючи відповіді на дані два питання, ми бачимо практично ідентичні відповіді. Тобто, відповідно до першого питання 209 осіб (63,7%) знають та 119 осіб (36,3%) не знають, яким чином молодь може впливати на прийняття рішень в громаді. По другому питанню 210 осіб (64%) були чи є активними громадськими діячами та 118 осіб (36%) не були громадськими діячами у навчальних закладах. Незважаючи на те, що відповіді практично ідентичні, ми не могли стверджувати, що молодь дала одночасно дві позитивні чи дві негативні відповіді по даних питаннях. Тобто, що

та молодь, яка не знає як вона може впливати на прийняття рішень щодо розвитку громад, точно відповіла, що вона є не активною у навчальному закладі. І навпаки, якщо молодь є не активна в навчальному закладі, то це не свідчить про те, що вона не знає, як може вплинути на прийняття рішень щодо розвитку громад.

Саме тому, проаналізувавши більш детально анкети, ми виявили, що не знають, яким чином молодь може впливати на прийняття рішень, що стосуються розвитку громади 119 осіб (36,3%), серед яких: 10 осіб (8,5% від 119 осіб) – 14-17 р.; 83 особи (69,7% від 119 осіб) – 18-24 р., 26 осіб (21,8% від 119 осіб) – 25-35 р. Якщо визначити частку молоді відповідного віку, що не знає як впливати на прийняття рішень до молоді цього ж віку, що загалом взяла участь в опитуванні, то вийде таке співвідношення: неповнолітня молодь 14-17 р. – 10 осіб із 40 осіб, тобто (25%); молодь 18-24 р. – 83 особи із 211 осіб, тобто (39,3%); молодь 25-35 р. – 26 осіб із 77 осіб, тобто (33,7%). З цього випливає, значна частка молоді середнього та зрілого віку не знає, як може впливати на прийняття рішень. Водночас, неповнолітня молоді більше поінформована. Можливо це пов'язано з тим, що відносно недавно в українських школа введено дисципліну «Громадянська освіта».

Так, Закон України «Про освіту» [3] (2017 р.) визначає, що держава зобов'язана створити умови для здобуття громадянської освіти, спрямованої на формування компетентностей, пов'язаних з реалізацією особою своїх прав і обов'язків як члена суспільства, усвідомленням цінностей громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина. Крім того, громадянська освіта також спирається на Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства [4], яка наголошує на активізації комплексних заходів, спрямованих на підвищення громадянської освіти населення щодо можливості захисту своїх прав та вираження інтересів через різні форми демократії участі, та на Концепцію розвитку громадянської освіти в Україні [5], яка базується на необхідності створення сприятливих умов для формування та розвитку громадянських компетентностей людини на всіх рівнях освіти та у всіх складниках освіти, що дасть змогу громадянам краще розуміти та реалізувати свої права в умовах демократії, відповідально ставитися до своїх прав та обов'язків, брати активну участь у суспільно-політичних процесах. Відповідь на питання «На Вашу думку, з якого віку молодь повинна починати цікавитись питаннями місцевого самоврядування?» на рис. 7.

Рис. 7. Діаграма розподілу респондентів щодо відповіді на питання «На Вашу думку, з якого віку молодь повинна починати цікавитись питаннями місцевого самоврядування?»

Діаграма наводить нам дані про те з якого віку, на думку наших респондентів потрібно цікавитись справами органів місцевого самоврядування. Згідно цих даних ми бачимо, що переважає думка, що цим питанням потрібно починати цікавитись з молодшого віку, а саме 14-17 р. за це проголосували 159 осіб (48,5%) опитаних, що показує хороший результат. Також значна частина респондентів вважає, що оптимальним є вік 18-24 р. – 144 особи (43,9%). Це саме той вік, коли в людини формуються погляди на життя і вона починає розуміти, як повинна виглядати її громада. Найменший відсоток опитаних людей – 25 (7,6%) обрали третій варіант – 25-35 р. На нашу думку в такому віці вже потрібно вдаватися до активних дій на благо своєї громади, а не тільки починати цікавитись діяльністю ОМС. Зазначимо, що такий вибір зробили: 1 особа – 14-17 р.; 16 осіб – 18-24 р.; 8 осіб – 25-35 р.

Відповідь на питання «Чи хотіли б Ви брати активну участь в соціально-економічному житті Вашої громади та розвивати Вашу громаду?» відображено на рис. 8.

Рис. 8. Діаграма розподілу респондентів щодо відповіді на питання «Чи хотіли б Ви брати активну участь в соціально-економічному житті Вашої громади та розвивати Вашу громаду?»

Як ми бачимо, то більша частина опитаних молодих людей 188 осіб (57,3%) бажає брати участь в соціально-економічному житті громади, що свідчить про високу зацікавленість цих людей до справ їхньої ОТГ. Крім того, 41 особа (12,5%) зазначила, що уже трудиться на благо громади. Проте третина опитаних – 99 осіб (30,2%), не цікавиться справами громади і не бажає брати участі в її розвитку, що насправді створює погану тенденцію та приклад для іншої молоді. Зазначимо, що реальна участь молоді в житті держави починається з досягнення вісімнадцятирічного віку, коли вони отримують виборче право. Крім участі у виборах молодь може брати участь в обговоренні законопроектів та звертатись в центральні та місцеві органи влади, ініціювати проведення конференцій, круглих столів та інших заходів з обговоренням різних аспектів реалізації державної політики.

Молодь може брати участь у місцевих виборах у різний спосіб: бути обраним головою або депутатом до сільської, селищної, міської ради; працювати у дільничній виборчій комісії як член комісії, офіційним представником партії, блоку в територіальній виборчій комісії; бути офіційним спостерігачем; бути довіреною особою кандидата в міські, селищні, сільські голови або кандидата в депутати; самостійно обирати за кого проголосувати на виборах. Окрім того, відповідно до Закону України «Про державну службу» [6] молодь 18 років може зайняти посаду в органах державної влади; відповідно до Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» [7] - посаду в органах місцевого самоврядування.

Однак, активна участь молоді у соціально-економічному та політичному житті громади може відбуватись й іншими шляхами: участь у діяльності інститутів громадянського суспільства; в молодіжних радах, парламентах, форумах, комітетах та інших структурах, як традиційний спосіб участі в прийнятті рішень; консультаціях з молоддю в процесі підготовки управлінських рішень, щоб висловити свою позицію з приводу тієї чи іншої проблеми; членство в політичних партіях, радах, групах за інтересами; організація форумів для обговорення актуальних проблем; підпис петицій; створення тематичних груп в соціальних мережах. Вплинути на прийняття важливих рішень молоді громадяни можуть, подавши заяву, скаргу, претензію чи клопотання до відповідних органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади відповідно до Закону України «Про звернення громадян» [8]. Якщо подивитися, скільки молодих людей реально залучені до класичних форм участі, стає зрозумілим, що їх кількість неухильно знижується. Але це аж ніяк не означає, що молодь втрачає інтерес до участі у вирішенні суспільних справ. Із питанням «Чи хотіли б Ви брати активну участь в соціально-економічному житті Вашої громади та розвивати Вашу громаду?» досить тісно переплітається питання «Чи готові Ви проводити

просвітницьку діяльність серед друзів, знайомих для залучення молоді до громадського життя громади?» (рис. 9).

***Рис. 9.** Діаграма розподілу респондентів щодо відповіді на питання «Чи готові Ви проводити просвітницьку діяльність серед друзів, знайомих для залучення молоді до громадського життя громади?»*

Згідно даному рисунку маємо доволі втішну статистику, яка говорить нам про те, що в основному молодь готова проводити просвітницьку роботу серед своїх друзів. Тобто 202 особи (61,6%) опитаних людей готові діяти активно, цим самим допомагати власній громаді в подальшій розбудові. Однак, досить велика частина опитаних – 126 осіб (38,4%) - є пасивною щодо просвітницької діяльності, але маємо надію, що вони в майбутньому будуть працювати на користь громади, і держави загалом. Відповіді на дане питання добре корелюються із відповідями на попереднє питання. Це вказує на те, що більша частка молоді, нами опитана, є зацікавлена в подальшому розвитку своєї громади та готова брати активну участь в даному процесі.

Важливою для нас була відповідь на питання «Чи цікавитесь Ви роботою органу місцевого самоврядування у Вашій громаді?» у контексті попереднього питання (рис. 10). Людина, яка хотіла б брати активну участь у розвитку своєї громади повинна розуміти процеси, що відбуваються в громаді та державі, а також цікавитись діяльністю відповідних органів місцевого самоврядування.

Рис. 10. *Відповіді на питання «Чи цікавитесь Ви роботою органу місцевого самоврядування у Вашій громаді?»*

Якщо співставити відповіді на даних два питання, то виходить таке співвідношення: 188 осіб хотіли б брати участь у соціально-економічному та політичному житті своєї громади плюс 41 особа, яка уже бере активну участь у розвитку своєї громади, водночас 165 осіб цікавляться і ще 20 осіб уже є посадовими особами органів державної та місцевої влади. Можемо говорити про певну однотайність по даних відповідях. Однак, є молодь, яка хотіла б брати активну участь у розвитку громади, але не цікавиться процесами, які відбуваються у відповідному органі місцевого самоврядування.

Даний рисунок дає нам можливість визначити, яке відсоткове співвідношення молодих людей, котрі цікавляться роботою ОМС у власній громаді. Як ми бачимо, в даному питанні молодь розділилася майже на два рівні групи, одна з них – 165 осіб (50,3%) – стежить і моніторить роботу ОМС, цим самим показує свою активну громадську позицію, а інша – 143 (43,6%) – навпаки відображає свій пасивний стан до даної діяльності. 6,1% опитаних займаються цим професійно, оскільки вони є посадовими особами органів місцевого самоврядування або органів державної влади. Відповіді на дані два питання частково перегукуються з відповідями на питання «Чи хотіли б Ви стати посадовою особою органу державної влади чи органу місцевого самоврядування і працювати над розвитком Вашої громади?» (рис. 11).

Рис. 11. Діаграма розподілу респондентів щодо відповіді на питання «Чи хотіли б Ви стати посадовою особою органу державної влади чи органу місцевого самоврядування і працювати над розвитком Вашої громади?»

На дане питання відповіло 308 осіб і це є зрозуміло, адже ще 20 осіб уже є посадовими особами органів державної влади чи органів місцевого самоврядування. Фактично вони не давали відповідь на це питання. Із рис. 10 випливає, що досить велика частка молоді хотіла б зайняти відповідну посаду і працювати для розвитку своєї громади. Діаграма показує статистичні показники того чи має бажання молоді займати посади в органах державної влади чи органах місцевого самоврядування і працювати на благо власної громади, вдосконалювати та розвивати її. Більша частина молоді 163 особи (52,9%) має таке бажання, а 145 осіб (47,1%) проти цього і бажають залишатись осторонь від справ громад.

Висновок. Отже, за результатами анкетування можна зробити такі висновки: молоді будуть залишатись рушійною силою у розвитку громад, тому нехтувати її думкою не варто. Частина молоді є досить активною, часто бере участь в різноманітних заходах, або сама є організаторами таких заходів для молоді. Водночас, досить багато молодих людей не дуже зацікавлені тими процесами, що відбуваються в їх громадах, та державі загалом. Значною мірою це пов'язано з тим, що молоді не знає, яким чином може впливати на прийняття управлінських рішень та вважає, що її думкою ніхто не цікавиться.

Саме тому, слід актуалізувати вирішення таких питань: проведення заходів і реалізація програм та проектів щодо інформування, консультування, надання рекомендацій та роз'яснень молодим людям стосовно участі в ухваленні та реалізації рішень, що стосуються реформування різних сфер життя у громаді; адміністративне забезпечення молодіжної роботи, що передбачає формування структурних підрозділів молодіжної сфери та професійне кадрове забезпечення їх

діяльності; формування молодіжної інфраструктури, а саме: розвиток мережі молодіжних центрів/молодіжних просторів, що створює умови об'єднання соціально активної молоді; забезпечення професійної підготовки працівників державних структур і представників громадських об'єднань, які працюють із молоддю; інформаційне та методичне забезпечення молодіжної роботи: поширення інформаційних та методичних матеріалів для спеціалістів молодіжної сфери, представників громадських об'єднань щодо ініціювання та підтримки молодіжних ініціатив, активізації участі молоді.

Література:

1. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України від 05.02.1993 р. № 2998-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12#Text>
2. Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми «молодь України» на 2016-2020 рр. : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.09.2015 р. № 1018-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1018-2015-%D1%80#Text>
3. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
4. Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні : Указ Президента України від 26.02.2016 р. №68/2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2016#Text>
5. Про схвалення Концепції розвитку громадянської освіти в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.10.2018 р. № 710-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80#Text>
6. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
7. Про службу в органах місцевого самоврядування : Закон України від 07.06.2001 р. № 2493-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>
8. Про звернення громадян : Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>

References:

1. Zakon Ukrainy "Pro spriyannia sotsialnomu stanovlenniu ta rozvytku molodi v Ukraini" : vid 05.02.1993, № 2998-XII []. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12#Text> [in Ukrainian].
2. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy "Pro skhvalennia Kontseptsii Derzhavnoi tsilovoi sotsialnoi prohramy «molod Ukrainy» na 2016-2020 rr." : vid 30.09.2015, № 1018-r [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On approval of the Concept of the State target social program "Youth of Ukraine" for 2016-2020" from 30.09.2015, № 1018-r]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1018-2015-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
3. Zakon Ukrainy "Pro osvitu" : vid 05.09.2017, № 2145-VIII [Law of Ukraine "On education" from 05.09.2017, № 2145-VIII]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].
4. Ukaz Prezydenta Ukrainy "Pro spriyannia rozvytku hromadianskoho suspilstva v Ukraini" : vid 26.02.2016, № 68/2016 [Decree of the President of Ukraine "On promoting the development of civil society in Ukraine" from 26.02.2016, № 68/2016]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2016#Text> [in Ukrainian].

5. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy “Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku hromadianskoi osvity v Ukraini” : vid 03.10.2018, № 710-r [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine “On approval of the Concept of development of civic education in Ukraine” from 03.10.2018, № 710-r]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80#Text> [in Ukrainian].

6. Zakon Ukrainy “Pro derzhavnu sluzhbu” : vid 10.12.2015, № 889-VIII [Law of Ukraine “On civil service” from 10.12.2015, № 889-VIII]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> [in Ukrainian].

7. Zakon Ukrainy “Pro sluzhbu v orhanakh mistsevoho samovriaduvannia” : vid 07.06.2001, № 2493-III [Law of Ukraine “On service in local self-government bodies” from 07.06.2001, № 2493-III]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text> [in Ukrainian].

8. Zakon Ukrainy “Pro zvernennia hromadian” : vid 02.10.1996, № 393/96-VR [Law of Ukraine “On citizens' appeals” from 02.10.1996, № 393/96-VR]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].